

Individuellt inriktad elevhälsa tillsammans

- sekretess och utlämnande av uppgifter i
sektorsövergripande arbete

Marke Hietanen-Peltola, Överläkare

VIP-nätverket, Lahtis 7.5.2019

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

I denna presentation

- **Konsultation** = att fråga råd. Den som frågar lämnar ut uppgifter som utgör grund för den som svarar.
Den som svarar lämnar inte ut sekretessbelagda uppgifter som denna besitter. (Opas 36/2015)

Individuellt inriktad elevhälsa

- Skol- och studerandehälsovårdstjänster
- Psykolog- och kurators-tjänster inom elevhälsan
- Sektorsövergripande individuellt inriktade insatser från elevhälsan = sektorsövergripande expertgrupp
- Social- och hälsovårdstjänster som tillhandahålls vid specialläroanstalter

Både **förebyggande** och **stödjande** arbete!

Varför kan jag inte fritt diskutera elevernas elevhälsa med alla vuxna vid skolan?

- De uppgifter som behandlas inom elevhälsan är nästan utan undantag sekretessbelagda.
- En orsak till detta är att de patient- och klientuppgifter som registreras inom ramen för elevhälsotjänsterna är känsliga personuppgifter som hör till kärnan i skyddet för privatlivet.
- **Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet**
- **EU:s dataskyddsförordning (tidigare personuppgiftslagen)**
- **Lagen om elev- och studerandevård medför som substanslag undantag till nämnda lagar. Undantagen gör utlämnandet av uppgifter som sker i det sektorsövergripande samarbetet enklare.**

Lapset, nuoret ja perheet

Opiskeluhoitolaki on väärinymmärrettyjen lakien kingi

28. toukokuuta 2018

Barn, unga och familjer

Lagen om elev- och studerandevård är kungen bland missförstådda lagar

28 maj 2018

[← TAKAISIN](#)

Opiskeluhoitolaki astui voimaan elokuussa 2014. Se koskee kaikkia opiskeluhooltoon osallistuvia eli opettajia, rehtoreita, terveydenhoitajia, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäreitä sekä kuraattoreita ja koulupsykologeja ynnä muita koululla toimivia aikuisia.

Välittömästi syntyi väärinkäsitys, että opiskeluhoitolaki estää hoitamasta oppilaiden asioita järkevästi. Ajateltiin, että oppilaan asioissa ei voi enää kysyä neuvoa keneltäkään eikä tehdä minkäänlaista toimivaa koulun sisäistä yhteistyötä oppilaan auttamiseksi. Tämän varjolla osa toimijoista jätti ja ehkä edelleenkin jättää monia lakisäätteisiä ja oppilaan kannalta tärkeitä tehtäviä hoitamatta.

Lagen om elev- och studerandevård trädde ikraft i augusti 2014. Den gäller alla som deltar i elevhälsan, det vill säga lärare, rektorer, hälsovårdare, skol- och studerandehälsovårdens läkare samt kuratorer och skolpsykologer och andra vuxna vid skolan.

Det uppstod omedelbart den uppfattningen att lagen hindrar de berörda att på ett vettigt sätt sköta elevernas ärenden. Man tänkte att man i elevernas olika ärenden inte längre kunde fråga varandra om råd och inte göra något fungerande samarbete inom skolan för att hjälpa eleven. Detta ledde till att en del av de berörda lät bli eller fortfarande låter bli att sköta många lagstadgade uppgifter som med tanke på eleven är viktiga.

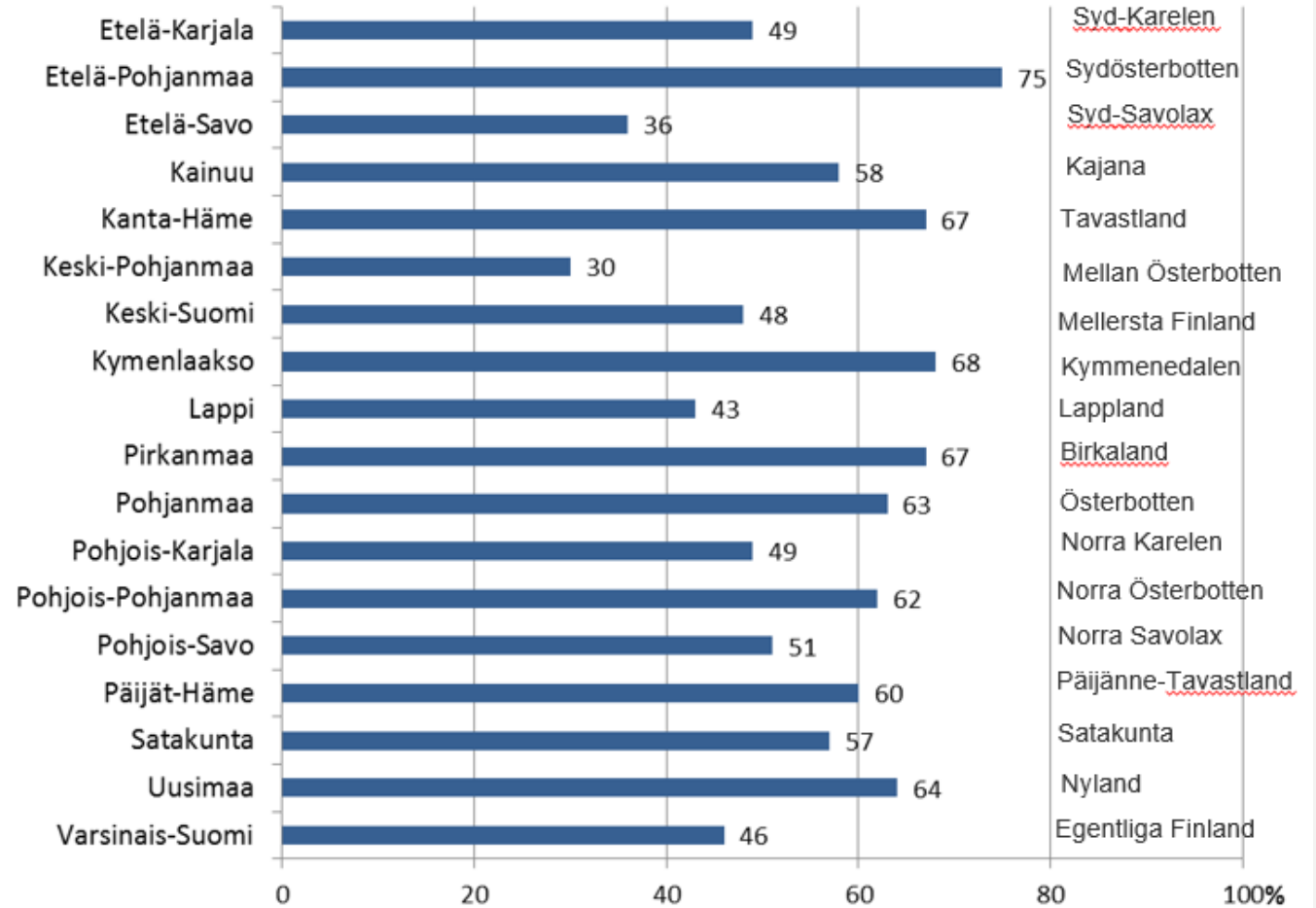

Ärenden som behandlas i skolans elevhälsogrupp (TEA-perusopetus tiedonkeruu, 2018 THL)

En enskild elevs elevhälsoärenden behandlas i elevhälsogruppen, andel (%) av den grundläggande utbildningen i landskapet, TEA grundläggande utbildning 2017)

Individuellt inriktad elevhälsa är INTE

- Att en enskild elevs ärende behandlas i läroanstaltens elevhälsogrupp
 - **Inte ens då man allmänt eller individuellt frågat om lov**
- Att en enskild elevs elevhälsoärende behandlas i den pedagogiska gruppen
- **Båda ovannämnda är lagstridiga tillvägagångssätt!**
- Barn- eller ungdomspsykiatris, barnskyddets, somatiska specialsjukvårdens osv. vård- eller nätverksmöte för en individuell elev är INTE en sektorsövergripande expertgrupp, även om representanter för skolan är närvarande.
 - för att planera och ordna det stöd från elevhälsan som behövs i skolan kan det efter vård- eller nätverksmötet vara nödvändigt att samla en sektorsövergripande grupp i skolan.

I lagen om elev- och studerandevård

Beskrivs mycket tydligt

- Vilka uppgifter elevhälsogruppen vid skolan har
 - I dessa ingår **INTE** att behandla enskilda elevers elevhälsoärenden!
 - En rektor kan **INTE** ändra dessa uppgifter!
- Praxis för individuellt inriktad elevhälsa
 - Konsultationer
 - Hänvisning till olika tjänster
 - Den sektorsövergripande expertgruppens arbete
- Elevhälsan ska genomföras enligt dessa ovannämnda

Oliver i årskurs 3 I

- Oliver har flera gånger redan under några veckor oväntat inte gjort sina läxor.
- Han har också blivit mera aggressiv och det blir hela tiden bråk med kompisarna
- När läraren diskuterar med Oliver märker hen att något inte står rätt till, men Oliver håller fast vid att allt är bra.
- Läraren diskuterar med Oliver's gymnastiklärare, som lagt märke till samma sak och som också är lite orolig.
- Läraren frågar skolkuratoren om råd. Skolkuratoren anser också att man behöver göra något åt saken. Man kommer överens om att läraren kontaktar hemmet och vid behov erbjuder ett möte med kuratorn.
- Läraren ringer hemmet och berättar för Oliver's mamma att man är oroliga över hans uppförande och läxorna.

Oliver på tredje klass II

- Olivers mamma berättar att man har problem hemma och hon tror att Oliver reagerar på dem.
- Olivers storasyster är inlagd på psykiatrisk avdelning och tar under sina permissioner upp sin desperation och sin dödslängtan, även när Oliver hör.
- Mamman känner att hennes krafter håller på att ta slut på grund av all oro och av att sköta systemens ärenden. Mamman önskar att skolan hjälper Oliver. Berättar att hon åtminstone inte orkar föra pojken någon annanstans. Olivers pappa är ofta bortrest och mamman har ansvaret för att vardagen flyter.
- Läraren berättar att hen har diskuterat om sin oro med kuratorn och att kuratorn kan träffa Oliver.
- Mamman blir arg och ifrågasätter lärarens agerande. Systemens problem har lett till förtroendebrist mellan mamman och kuratorn.
- Läraren berättar om den lagliga rätten att diskutera om sin oro med andra inom elevhälsan (23 §).
- Läraren föreslår att man vid skolan samlar en grupp med olika professionella, som tillsammans med mamman och Oliver noggrannare kan reda ut situationen och fundera på hur man kan stöda Oliver i skolan under den tid som familjen är belastad.

Oliver på tredje klass III

- Mamman går med på ett möte, men hon vill inte att kuratorn deltar. Hälsovårdaren, skolpsykologen och specialläraren kan förutom läraren vara närvarande.
- Man lyckas ordna det första mötet samma vecka och också pappan har möjlighet att delta då. I början ber man att mamman och/eller pappan ger sitt skriftliga medgivande till den sammansättning som man tidigare kommit överens om i telefon.
- Under diskussionen dyker ett tydligt behov av kompetensen inom socialvårdssektorn upp, men man kan inte ens konsultera kuratorn, eftersom vårdnadshavaren avgränsat kuratorn från gruppen.
- Man kommer överens om att också kalla en familjearbetare till nästa möte.
- Skolpsykologen erbjuder samtalstider åt Oliver och skolhälsovårdaren tidigare lägger hälsogranskningen. Läraren och specialläraren funderar på hur man bästa kan hjälpa Oliver i skolarbetet.

Oliver på tredje klass IV

- Vid det andra mötet en vecka senare kan pappan inte delta, men en familjearbetare är närvarande. Familjearbetaren kommer överens med mamman att man ska göra ett hembesök för att bedöma servicebehovet. Mamman undertecknar ett medgivande till att familjearbetaren kommer med i gruppen.
- Olivers mående har redan jämnat ut sig något och han tycker det är roligt att gå hos psykologen "och spela" och i speciallärarens smågrupp.
- Mamman är fortfarande mycket trött och hon hänvisas till den egna företagshälsovården för en bedömning av arbetsförmågan.
- Man kommer överens om att psykologen är kontaktperson i Olivers ärenden och att de andra vid behov kontaktar psykologen.
- Man kommer överens om ett uppföljningsmöte en månad senare.

När du blir orolig – vad kan läraren göra I

- Diskutera med eleven om det som gör dig orolig (upprepade gånger)
- Kontakta elevens hem och berätta om din oro och lyssna på föräldrarnas syn på saken
 - Beroende på barnets mognad och ärendets art behöver man elevens tillstånd till detta.
- Konsultera andra som deltar i att ordna och genomföra den individuellt inriktade elevhälsan för barnet i fråga (23 §, Opas 36/2015)
 - ”Föra en **begränsad** diskussion med andra professionella inom elevhälsan om eleven borde erbjudas individuellt inriktad elevhälsa och om hur man ska gå vidare.” (Kommuninfo)
 - Gäller endast uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra elevhälsan.

När du blir orolig – vad kan läraren göra II

- **Kontakta kuratorn eller psykologen** och berätta vad som orsakar oron. (**16§** , ska kontaktas, utan dröjsmål)
 - **Om det inte är möjligt att ta kontakt tillsammans med den studerande ska han eller hon informeras om kontaktagandet.** Även vårdnadshavaren informeras, om inte eleven på ett giltigt sätt förbjuder detta.
 - gäller för att förebygga och åtgärda inlärningssvårigheter och sociala eller psykiska svårigheter
 - gäller de situationer där man tror att eleven behöver dessa tjänster
- Hänvisa till skol- eller studerandehälsovårdstjänster t.ex. **genom att gå dit tillsammans med eleven.**
- Sammankalla en sektorsövergripande expertgrupp

När du blir orolig – vad kan kuratorn göra

- Diskutera med eleven om det som väcker oro (upprepade gånger)
- Kontakta elevens hem och diskutera om oron och föräldrarnas syn på saken (**Obs!** I vissa situationer behöver man elevens samtycke till detta)
- Vid behov hänvisa den studerande till andra elevhälsotjänster och annan verksamhet som stöder barn och unga i behov av särskilt stöd. (Lagen om elev- och studerandevård 15 §)
- Samarbeta, alltså utifrån samtycke, ordna gemensamma klientmöten med psykolog, hälsovårdare eller läkare.
- Svara den som ber om råd utifrån de uppgifter som denne ger
- Lämna ut uppgifter som kräver samtycke åt dem som behöver uppgifterna (t.ex. lärare eller andra inom elevhälsan) med ett specificerat, uttryckligt, **muntligt** samtycke, som registreras i klientjournalen.
- Sammankalla en sektorsövergripande expertgrupp

När du blir orolig – vad kan yrkesutbildade inom hälsovård i elevhälsan göra I (hälsovårdare, skolläkare och psykolog)

- Diskutera med eleven om det som väcker oro (upprepade gånger)
- Kontakta elevens hem och diskutera om oron och föräldrarnas syn på saken
 - Vid behov elevens samtycke
- Vid behov hänvisa den studerande till andra elevhälsotjänster och annan verksamhet som stöder barn och unga i behov av särskilt stöd. (Psykolog, Lagen om elev- och studerandevård 15 §)
- Samarbeta, alltså utifrån samtycke ordna gemensamma klientmöten med psykolog, hälsovårdare, läkare eller kurator.
 - Tillsammans med klienten redan på förhand komma överens om vilka av de uppgifter som tidigare samlats in man tar upp på det gemensamma mötet
 - Endast de uppgifter som är nödvändiga för att sköta ärendet lämnas ut.

När du blir orolig – vad kan yrkesutbildade inom hälsovård i elevhälsan göra II (hälsovårdare, skolläkare och psykolog)

- På motiverade grunder konsultera en expert som anses nödvändig för att genomföra vården och stödja undersökningen (Lagen om patientens ställning och rättigheter 13 § 2 mom.)
- Svara den som ber om råd, alltså vid konsultation, utifrån de uppgifter som denne ger
 - Uppgifter som man besitter får inte i detta sammanhang lämnas ut.
- Lämna ut uppgifter som kräver samtycke åt dem som behöver uppgifterna utifrån ett specificerat, uttryckligt, **skriftligt** samtycke, som registreras i klientjournalen.
- Sammankalla en sektorsövergripande expertgrupp

Alla tjänster inom individuellt inriktad elevhälsa

- **23 §** Trots sekretessen har de som deltar i att ordna och genomföra individuellt inriktad elevhälsa rätt att av varandra få och att till varandra och den myndighet som ansvarar för elevhälsan lämna ut sådana uppgifter som är **nödvändiga för att individuellt inriktad elevhälsa ska kunna ordnas och genomföras.**
 - gör det möjligt för representanter från olika yrkesgrupper att konsultera sinsemellan och att med vissa begränsningar diskutera den gemensamma orsaken till oro (Opas och kommuninfo)
- ”Syftet har inte varit att man i elevhälsans namn röjer uppgifter som man fått inom ramen för enskilda elevhälsotjänster för andra som förverkligar elevhälsa.” (Kommuninfo)
- ”Om t.ex. hälsovårdaren bedömer att eleven skulle ha nytta av att samtala med kurator eller psykolog, men inte anser att det är nödvändigt att expertgruppen kallas samman, är det rätta förfarandet att direkt ta upp saken med eleven eller elevens vårdnadshavare” (Kommuninfo)

Att lämna ut sekretessbelagda uppgifter inom individuellt inriktad elevhälsa

- Uppgifter från individuellt inriktad elevhälsa är sekretessbelagda och får inte lämnas ut till utomstående
- Sekretessbelagda uppgifter får lämnas ut till utomstående endast om detta baserar sig på lag eller den berörda personen gett sitt samtycke

- **Om det gäller en rättighet eller skyldighet att lämna ut en uppgift, begär man inte samtycke.** Risk för att förtroendet förloras om man trots allt senare är tvungen att lämna ut uppgifter och den berörda personen förbjudit detta.
- För att inte skada förtroendet är det orsak **att informera klienten om att uppgifter kan lämnas ut** och vid behov om laggrunderna till detta – om möjligt på förhand

Lagen som grund till att lämna ut uppgifter inom individuellt inriktad elevhälsa

- **Lagen om elev- och studerandevård**
 - 16§, 19§, 23 § (också rätten att göra anmälan till polisen om hot mot liv eller hälsa)
- **Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet**
 - Den som ger uppdraget – t.ex. den som begär konsultation eller utlåtande – **får lämna ut** de uppgifter som är nödvändiga för den som konsulteras eller lämnar utlåtandet (Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet 26 §)
- **Barnskyddslagen**
- **Lagen om grundläggande utbildning 40 §**

När krävs samtycke till att uppgifter lämnas ut inom individuellt inriktad elevhälsa?

– *Exempel:*

- **Hälsovårdare + kurator samarbetar och båda har bakgrundsuppgifter, alltså en klient/patientrelation till den unga. Möts på egen hand utan klienten** och planerar ett gemensamt klientmöte och hur man ska gå vidare (detta är inte en konsultation!)
- **Kuratorn har träffat eleven flera gånger och hänvisar eleven till psykolog. Kuratorn vill på förhand ge psykologen bakgrundsinformation i ärendet** (detta är inte konsultation och inte kontakt enligt 16 §, eftersom det redan skapats en klientrelation!)
- **Under hälsogranskningen dyker det upp något som det vore bra att läraren kände till**, men som inte kan anses vara information som är nödvändig för att ändamålsenligt ordna undervisningen (Lagen om grundläggande utbildning 40 §) eller uppgifter som är nödvändiga för att individuellt inriktade insatser från elevhälsan ska kunna ordnas och genomföras (Lagen om elev- och studerandevård 23 §)
- En aktör inom elevhälsotjänsterna **ger läraren information om hur ett elevhälsoärende som inletts på lärarens initiativ framskrider** (annat än arbetet i expertgruppen)

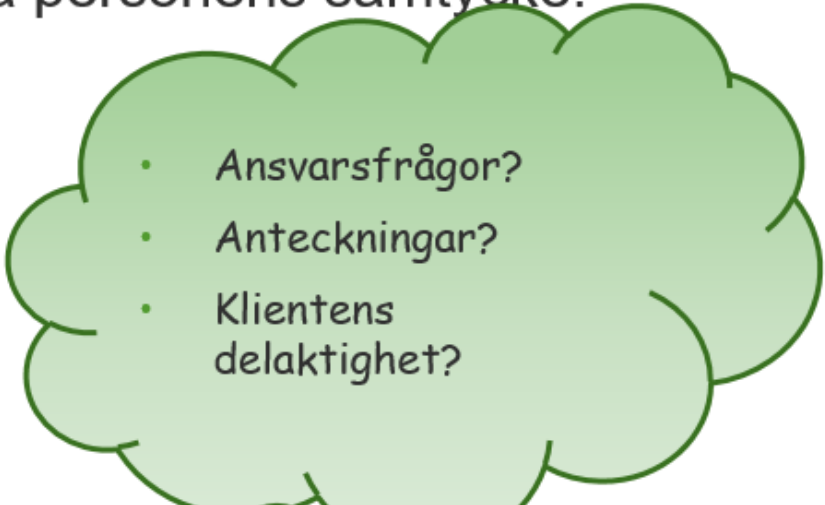
Samtycke som grund till att lämna ut uppgifter inom individuellt inriktad elevhälsa

- Används när det inte i lagen finns grunder till att lämna ut uppgifter.
- Man begär samtycke av eleven eller vid behov av vårdnadshavaren.
- Den som ger sitt samtycke är medveten om och har fått information om vad det innebär och samtycket är frivilligt. **Vilka uppgifter det handlar om , i vilket syfte, av vem och åt vem samt när man begär eller lämnar ur uppgifterna ska specificeras.**
- För patientuppgifter, uppgifter i samband med den sektorsövergripande expertgruppens arbete eller uppgifter som antecknats i elevhälsoberättelsen ska samtycket ges skriftligen.
- För att lämna ut kuratorns uppgifter räcker det med ett specificerat och uttryckligt muntligt samtycke som antecknats i klientjournalen.

Anonym konsultation (THL Opas 36/2015)

- Är alltid tillåtet
- När man i en elevs ärende frågar en expert om råd utan att avslöja elevens identitet.
- Kan endast sällan tillämpas, **eftersom det i läroinrättningens gemenskap är mycket troligt att den som konsulteras från sammanhanget kan känna igen den elev som konsultationen gäller.** Skyldigheten att iakttä sekretess förutsätter att uppgifter som kan kopplas samman till en person inte avslöjas för utomstående utan lagstadgade grunder eller den berörda personens samtycke.

-
- Ansvarsfrågor?
 - Anteckningar?
 - Klientens delaktighet?

Sektorsövergripande expertgrupp

- Reder ut en enskild elevs **stödbehov, stödjer** och **ordnar** de elevhälsotjänster (eller andra tjänster) som behövs.
- Eleven och vårdnadshavarna deltar **alltid** i gruppen
 - Elevens självständiga deltagande utifrån ålders- och utvecklingsnivå i individuellt inriktad elevvård ska beaktas
- Om eleven (eller vårdnadshavaren) inte vill att man sammankallar en grupp, fortsätter arbetet på annat sätt.

Att sammankalla en sektorsövergripande expertgrupp

- Gruppen sammankallas av den som enligt arbetsuppgifterna är ansvarig för uppgiften = hos den som oron väcks
- Att sammankalla gruppen och gruppens arbete är baserat på elevens och (beroende på elevens ålders- och utvecklingsnivå) på vårdnadshavarens **samtycke**
- Man kan med elevens /vårdnadshavarens skriftliga samtycke be att **samarbetspartners** inom elevhälsan eller **elevens närstående** deltar
- Väljer en ansvarsperson inom

Informationsgång i den sektorsövergripande expertgruppen

- Samtycket till att en sektorsövergripande expertgrupp sammankallas är till sin natur speciellt, eftersom gruppens medlemmar har rätt att förmedla sekretessbelagda uppgifter:
 - åt varandra,
 - åt den som ansvarar för att ordna och genomföra elevhälsan samt
 - vid konsultation åt experter
- Detta ska tydligt klargöras för eleven (eller vårdnadshavaren) när man begär samtycke.
- Samtycket skriftligt i samband med det första mötet

Expertgruppens anteckningar

- Ansvarspersonen ansvarar för anteckningarna i elevhälsojournalen
 - kan inte på förhand läggas över på en viss professionell eller neka att utföra
- Också de andra medlemmarna i expertgruppen kan göra anteckningar i elevhälsojournalen
- Personalen inom elevhälso-tjänster för anteckningar i sina egna dokument

- Lagen om elev- och studerandevård 1287/2013
- Social- och hälsovårdsministeriets förordning om journalhandlingar 298/2009
- Potilas-asiakirjojen laatiminen ja käsittely – Opas terveydenhuollolle, SHM 2014
- Lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015)

Elevens ställning som självständig klient

- Vårdnadshavaren har inte rätt att förbjuda en minderårig att anlita elevhälsotjänster.
- Önskemål och åsikter beaktas i åtgärder och lösningar enligt ålder, utvecklingsnivå och andra förutsättningar
- Eleven kan också som minderårig förbjuda att dennes vårdnads havare deltar i behandlingen av elevhälsoärendet eller får information i ärendet. Ärendets natur och att elevens bästa tillgodoses ska dock beaktas
- Elevens ställning som självständig klient **avgörs alltså individuellt och från fall till fall**
- Om eleven förbjuder att vårdnadshavare kontaktas, ska mognaden och den egna förmågan att fatta beslut utvärderas (i förskolan och på lägre årskurser ofta NEJ, i årskurs 7–9 och på andra stadiet ofta JA). **Bedömningen görs av en yrkesutbildad person inom social- eller hälsovård.**
- Också i de fall där eleven har ställning som en självständig klient **kan (och ska) man med elevens samtycke samarbeta med vårdnadshavarna**

Elevhälsan och stödet för lärandet bildar en helhet

- Lagstiftningen skiljer mellan den individuellt inriktade elevhälsa som föreskrivs i elevvårdslagen
- och det stöd för lärandet som berörs i skollagstiftningen
 - Det i lagen om grundläggande utbildning avsedda stödet **bygger inte på frivillighet**
- De olika stödformerna används vid behov parallellt, så att de tillsammans bildar **en fungerande helhet ur studerandens synvinkel.**
- Stödet från elevhälsan kan planeras i en sektorsövergripande expertgrupp **som sammankallats skilt för varje fall** och det pedagogiska stödet i en pedagogisk stödgrupp som **sammankallats skilt för varje fall.**
 - endast de som deltar i att bedöma eller ordna den aktuella elevens stödbehov kan delta i grupperna
- **båda stödformerna kan under vissa förutsättningar planeras under samma möte** (Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen opas s.111)

Sammanfattning:

- Fördjupa dig i din roll som professionell inom din bransch i sektorsövergripande samarbete och i dina rättigheter och skyldigheter i samband med utlämnande av uppgifter
- Använd dina rättigheter
- **Gör det alltid öppet!** Berätta för eleven (och vårdnadshavaren) om du tänker kontakta någon och vilka uppgifter du lämnar ut ELLER vem du kontaktade och vilka uppgifter du lämnade ut och vilka råd du fick.
- Begär samtycke då det behövs
- Kom också ihåg att göra de anteckningar som behövs (i eh-tjänsterna)
- God praxis: konsultation eller att hänvisa till tjänst tillsammans med eleven
- Agera när det behövs -- göm dig inte bakom dataskyddet, ta reda på!
- Det finns ALLTID något du kan göra

Att mötas det viktiga – också inom elevhälsan

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

OHJAUS

Kohtaaminen keskiössä

– Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhoollon palveluissa

Marke Hietanen-Peltola,
Marle Rautava,
Kristiina Laitinen,
Eva Autio (toim.)

2 | 2019

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

- Hietanen-Peltola M, Rautava M, Laitinen K, Autio E (toim.), Kohtaaminen keskiössä - Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhoollon palveluissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Ohjaus 2/2019.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-307-6>
Kan också köpas i tryckt format från THL:s bokhandel: <https://kirjakauppa.thl.fi/SV/>

- Onnistunut kohtaaminen lasten ja nuorten palveluissa – paras interventio ikinä <https://blogi.thl.fi/onnistunut-kohtaaminen-lasten-ja-nuorten-palveluissa-paras-interventio-ikina/>

Källor:

**Perälä M-L ym.
Monialainen
opiskeluhoolto ja sen
johtaminen. THL Opas
36/2015**

- Tillgänglig endast i tryckt format

**STM Kommuninfo
13a/2015 Den nya
lagstiftningen om elev-
och studerandevård.
Tillämpningsanvisning.**

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

